

Remissyttrande

Datum 2020-11-10

RS 2020-04463

Arbetsmarknadsdepartementet

Kommuner som utförare av tjänster åt Arbetsförmedlingen – en analys av de rättsliga förutsättningarna (SOU 2020:41)

Västra Götalandsregionen (VGR) har som remissinstans tagit del av betänkandet *Kommuner som utförare av tjänster åt Arbetsförmedlingen – en analys av de rättsliga förutsättningarna (SOU 2020:41)*, och lämnar följande remissvar.

Övergripande kommentarer

Västra Götalandsregionen ställer sig i huvudsak positiv till utredningens bedömningar och förslag. Det är positivt att kommunernas roll och insatser inom arbetsmarknadspolitiken uppmärksammas, liksom att utredningen gör bedömningen att det inte finns något som hindrar att kommuner engagerar sig på arbetsmarknadsområdet inom sina befogenheter.

Västra Götalandsregionen vill särskilt framhålla betydelsen av ett regionalt och lokalt ansvar och perspektiv inom arbetsmarknads-, utbildnings- och kompetensförsörjningsområdet. Västra Götalandsregionen har det regionala utvecklingsansvaret i Västra Götaland och kompetensförsörjning är en högt prioriterad fråga för oss. Vår region omfattar 49 kommuner och vi har en stor andel kunskapsintensiva företag, ofta med en global spelplan, och inkluderar fem starka lärosäten, ett tjugotal folkhögskolor varav sex i egen regi samt konkurrenskraftiga forskningsmiljöer och välutvecklade strukturer för innovation.

Västra Götalandsregionen arbetar aktivt och strategiskt för att utveckla insatser på arbetsmarknads-, utbildnings- och kompetensförsörjningsområdet. Här ger rollen som regionalt utvecklingsansvarig goda möjligheter att samla och samverka med en bredd av aktörer. Under senare år har det i Västra Götaland utvecklats en regional infrastruktur runt frågorna, s.k. kompetensråd, som syftar till flernivåsamverkan och bred dialog kring kompetensfrågor. Dessa är organiserade delregionalt för att svara mot funktionella arbetsmarknadsregioner. I kompetensråden samlas kommunala och delregionala aktörer, utbildningsanordnare från många olika nivåer, näringsliv och arbetsmarknadens parter. Värdet av de senaste årens uppbyggnad av kompetensråden visade sig under pandemin då en dialog kring arbetsmarknadsutvecklingen kunde föras genom kompetensråden, med fokus på snabbfotade insatser. Vi ser att behovet av regionala och lokala insatser har förstärkts ytterligare under 2020, som en följd av pandemin och en kraftig ökning av arbetslösheten både i Västsverige och i övriga landet.

Särskilda synpunkter

Västra Götalandsregionen ställer sig i huvudsak positiv till utredningens bedömningar och förslag, men vill framföra följande synpunkter:

Kommunernas roll inom arbetsmarknadspolitiken

Västra Götaland, liksom övriga delar av landet, har under det senaste året fått se en kraftig neddragning av Arbetsförmedlingens lokala närvaro som en följd av myndighetens pågående reformering. Några av länets kommuner och kommunalförbund har redan tidigare i skrivelser till arbetsmarknadsdepartementet aviserat en oro för vilka konsekvenser det kan få för de arbetssökande, särskilt för nyanlända och de som står långt från arbetsmarknaden och är i behov av flera olika insatser, liksom en önskan om att kommuner ska få ta en större roll inom arbetsmarknadspolitiken. Västra Götalandsregionen delar oron om konsekvenser för de arbetssökande när den statliga närvaron minskar. Det är viktigt att det finns kompletterande aktörer inom hela regionen som kan rusta och matcha individer för arbetslivet när Arbetsförmedlingens lokala närvaro minskar. Men det är samtidigt inte säkert att kompletterande aktörer har de bästa förutsättningarna eller de kompetenser som behövs för att arbeta med de mest utsatta grupperna, som ofta behöver en kombination av myndighetsinsatser för att kunna närma sig arbetsmarknaden.

I vissa geografiska delar av landet är det troligt att det kommer vara en avsaknad av kompletterande aktörer, om marknaden för dessa tjänster upplevs för svag eller otillgänglig. Västra Götalandsregionen instämmer därför i utredningens beskrivning att kommuner som utför tjänster på uppdrag av Arbetsförmedlingen kan öka chanserna för att insatser finns för alla grupper av arbetssökande i hela landet. Det kan också möjliggöra snabbare processer för nyanlända och människor långt från arbetsmarknaden.

Även i delar av landet där privata kompletterande aktörer etablerar sig är det viktigt att peka på kommunernas viktiga roll i kontakten med de kategorier arbetssökande som står längre från arbetsmarknaden och som är i behov av ett brett och samspelande samhällsstöd. I Arbetsförmedlingens reformarbete ingår också att bygga ut de digitala verktygen så att dessa kan omhänderta flertalet kontakter mellan arbetssökande och Arbetsförmedlingen. För den grupp som vi tror kommer att behöva kommunernas insatser är de digitala verktygen av begränsad nytta. Här behövs mer personliga insatser som en kommunal kompetens har bättre förutsättningar att erbjuda. För dessa grupper kan kommuner med fördel få en utvidgad eller mer utpekad samordnande roll för att dessa individer ska komma in på arbetsmarknaden. Kommunerna kan ge den arbetssökande kontakt med flera verksamheter inom kommunen som behöver samarbeta för att underlätta inträdet på arbetsmarknaden. Det kan röra sig om kommunal vuxenutbildning, kontakt med kommunala förvaltningar eller lokalt näringsliv som kan erbjuda extratjänster och introduktionsjobb, bostadsförmedling och socialtjänst.

Genom att den arbetssökande får en väg in i kommunen som kopplar samman de olika kommunala funktionerna kan många behov tas omhand mer samlat, på ett

enkelt och smidigt sätt i jämförelse med de kontakter som en fristående aktör har som saknar ingångarna i kommunen. I sammanhanget är det också viktigt att kontakten mellan kommunen och Arbetsförmedlingen är upparbetad och välfungerande så att det inte uppstår flaskhalsar i kommunens kontakt med beslutsfattare på Arbetsförmedlingen. Detsamma gäller Arbetsförmedlingens (och kompletterande aktörers) kunskap och kontaktvägar till vården, då enskilda långt från arbetsmarknaden ofta har behov av regionens vårdinsatser.

Om en smidig och snabb samverkan mellan kommun och Arbetsförmedling kan lösas genom samverkansavtal så är det en framkomlig väg. Men det måste då säkerställas att de samverkansavtal som ingås mellan kommuner och Arbetsförmedlingen efterlevs och inte försakas till följd av myndighetens pågående omorganisation och minskade lokala närvaro. Det kan också behövas skarpare verktyg i form av upphandling av kommuner som erbjuder sina tjänster om det är vad som behövs för att åstadkomma effektivitet i förhållande till de arbetssökande. Oavsett form är det av största vikt både för den enskilde och kommunerna att samverkan blir tydligt reglerad. En misslyckad samverkan kring de personer som befinner sig i långvarig arbetslöshet leder till en övervältringseffekt av kostnader till kommunernas försörjningsstöd.

Andra aktörer inom arbetsmarknadspolitiken

Västra Götalandsregionen ser även att andra aktörer kan ha en viktig roll i arbetsmarknadspolitiken. Det gäller exempelvis aktörer inom det civila samhället, där det redan idag finns ideella organisationer som verkar för grupper som står långt från arbetsmarknaden. Även folkhögskolor har en viktig roll i arbetsmarknadspolitiken och kan genom sin särskilda pedagogik och individbaserade arbetssätt rusta människor för arbetslivet. I oktober 2020 beslutade regionutvecklingsnämnden i Västra Götalandsregionen ett pilotprojekt i syfte att undersöka just ett närmare arbetssätt mellan bland annat folkhögskolor och Arbetsförmedlingen. Utgångspunkten är att utveckla ett mer strukturerat arbetssätt där folkhögskolorna får möjlighet att utveckla sin roll i arbetet med att få människor som står långt från arbetsmarknaden närmare studier och jobb.

Kommunernas kapacitet och förutsättningar

Västra Götalandsregionen har en väl fungerande samverkan med kommunerna i Västra Götaland och ser vilken viktig roll som kommunerna har inom arbetsmarknadsområdet för att möta de lokala, men också regionala, behoven. De flesta kommuner har redan idag någon form av arbetsmarknadsenheter, väl upparbetade relationer med näringslivet och erbjuder olika typer av arbetsmarknads- och utbildningsinsatser eller andra stödinsatser till individer som har svårigheter att ta sig in på arbetsmarknaden. Det möjliggör en lokal anpassning till individens förutsättningar, och det skapar möjligheter för matchning och stärkt koppling mellan det reguljära utbildningssystemet och arbetsmarknadens behov. I sammanhanget är det också positivt att regeringen nyligen beslutat att utöka möjligheterna för arbetssökande att studera med bibehållen ersättning. Att Arbetsförmedlingen ska anvisa fler arbetssökande till reguljär utbildning och utbildning inom folkhögskolan kan bidra till ett närmare samarbete med både kommuner och regionala aktörer.

Västra Götalandsregionen vill också framhålla att kommunernas förutsättningar och kapacitet skiljer sig åt. Även om det i utredningen beskrivs att intresset bland kommuner att utföra statliga arbetsmarknadsinsatser mot ersättning är stort gäller det nödvändigtvis inte för alla kommuner, vilket utredningen också noterar. Kommunernas kapacitet och utmaningar har också nyligen belysts både genom långtidsutredningen 2019 (SOU 2019:65) och kommunutredningen (SOU 2020:8). I vårt yttrande över kommunutredningens betänkande framhöll vi ömsesidigheten i kommunernas respektive regionens kapacitet. Vi vill även här särskilt lyfta att kommunerna behöver ha tillräcklig kapacitet för att utföra sitt välfärdsuppdrag, liksom understryka behovet av att upprätthålla offentlig statlig service i kommuner och på orter utanför regionala centra bland annat för att undvika övervältringseffekter på kommunerna. I detta innefattas även behovet av långsiktighet inom den statliga arbetsmarknadspolitiken.

Regionstyrelsen
Västra Götalandsregionen

Johnny Magnusson
Regionstyrelsens ordförande

Ann-Sofi Lodin
Regiondirektör